

УДК: 343.148(477):343.37

Гончарук Г. О.,

здобувач кафедри кримінально-правових
дисциплін факультету № 6
Харківського національного
університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ, ЯКА ПРОПОНУЄ, ОБІЦЯЄ АБО НАДАЄ НЕПРАВОМІРНУ ВИГОДУ

Актуальність дослідження проблематики визначення характеристики особи, яка пропонує, обіцяє або надає неправомірну вигоду та їх зв'язок з особою, яка отримує пропозицію, обіцянку неправомірної вигоди або неправомірну вигоду формування криміналістичної методики розслідування пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди, тобто злочинів передбачених ст. 369 Кримінального кодексу України пояснюється наступними міркуваннями. Пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди відносяться до «корупційних злочинів» та, відповідно, корупція в Україні визнана однією із суттєвих загроз національній безпеці. Метою статті є з'ясування характеристики особи, яка пропонує, обіцяє або надає неправомірну вигоду і їх зв'язок з особою, яка отримує пропозицію, обіцянку неправомірної вигоди або неправомірну вигоду. Наголошено, що важливе значення для криміналістичного вчення про особу злочинця має з'ясування структури. Це необхідно, передусім, для визначення кола обставин, що характеризують особу злочинця, котрі мають кримінально-правове, кримінально-процесуальне, виправно-трудове і кримінологічне значення, тому підлягають з'ясуванню під час розслідування та судового розгляду кримінальної справи, а також у процесі виконання покарання. Методичне значення криміналістичного вивчення особистості злочинця полягає в отриманні необхідних даних задля успішного розкриття злочину, вибору та застосування найбільш ефективних тактичних прийомів, вчинення на злочинця потрібного виховного впливу. Крім того, без урахування особистості не можна обрати правильну тактику проведення окремих слідчих дій. Вказівки на особу ймовірного злочинця – це дані, які криміналістика черпає з кримінологічної характеристики злочину. Стаття посвячена характеристиці личности совершающих такие коррупционные преступления, как предложение, обещание либо предоставление неправомерной выгоды (предусмотрены ст. 369 УК Украины). Изучаются нормативно-правовые акты, криминалистическая научная литература, а также производится анализ судебной практики. Констатируется, что проведенное исследование позволяет утверждать, что в соответствующий период, типичное лицо, совершающее предложение, обещание или предоставление неправомерной выгоды характеризуется совокупностью таких свойств - гражданин Украины, мужского пола, женат, с высшим образованием, не работает и ранее не судимый.

Ключевые слова: *личность, коррупция, криминалистическая характеристика, криминалистическая методика.*

Актуальність дослідження проблематики визначення характеристики особи, яка пропонує, обіцяє або надає неправомірну вигоду та їх зв'язок з особою, яка отримує пропозицію, обіцянку неправомірної вигоди або неправомірну вигоду формування криміналістичної методики розслідування пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди, тобто злочинів передбачених ст. 369 Кримінального кодексу України (далі - КК) пояснюється наступними міркуваннями. Пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди відносяться до «корупційних злочинів» та, відповідно, корупція в Україні визнана однією із суттєвих загроз національній безпеці.

Стан дослідження. Аналіз слідчо-судової практики, наукової літератури та публікацій свідчить про те, що науковці приділяють значну увагу розробці методик з виявлення та розслідування інших злочинів у сфері службової діяльності, зокрема прийняття пропозиції, обіцянки та одержання неправомірної вигоди (Д.О. Шумейко, Я.Є. Мишков, Н.Р. Палій, О.В. Приходько, О.І. Ромців, О.Ю. Татаров, С.С. Чернявський, А.І. Шило та інші) або корупційних чи службових злочинів у цілому (А.Ф. Волобуєв, М.І. Данилюк, Н.В. Кимлик, О.В. Пчеліна Р.Л. Степанюк та інші), тоді як питанням пропозиції, обіцянки та надання неправомірної вигоди значної уваги не приділяється. У той же час практика розслідування та судового розгляду таких справ присутня і потребує свого дослідження, а слідчі та прокурори потребують методичних рекомендацій щодо розслідування таких злочинів.

У сучасних умовах дослідження питань розслідування пропозиції, обіцянки або давання неправомірної вимоги є актуальним і практично спрямованим. Існує нагальна потреба у розробленні окремої методики розслідування даного виду злочинів.

Метою даної публікації є з'ясування характеристики особи, яка пропонує, обіцяє або надає неправомірну вигоду і їх зв'язок з особою, яка отримує пропозицію, обіцянку неправомірної вигоди або неправомірну вигоду.

Об'єктом дослідження виступили закономірності з розпізнання явищ матеріального світу через вплив на які людська поведінка визнається пропозицією, обіцянкою чи одержанням неправомірної вигоди.

Предметом дослідження виступили нормативно-правові акти, наукові, навчальні та методичні публікації, дані електронного реєстру.

Виклад основного матеріалу. Криміналістична характеристика злочинів у сфері службової діяльності є складовою відповідної криміналістичної методики, в якій містяться узагальнені відомості про закономірності механізму вчинення вказаної категорії злочинів, котрі дозволяють слідчому прогнозувати свою діяльність [1, с. 106]. Характеристика особи, яка вчиняє злочин є обов'язковим елементом характеристики злочинів і традиційно розглядається науками кримінально правового циклу з урахуванням їх специфіки.

Так, Р.С. Белкін, розмірковуючи про властивості особи, що є об'єктом дослідження кримінології, судової психології, наук кримінального та кримінально-процесуального права, дійшов висновку, що на долю криміналістики припадають дослідження: а) соматичних і психофізіологіч-

них властивостей особи, дані про які використовуються з метою розшуку та ідентифікації; б) соматичних і психофізіологічних властивостей особи, що визначають і проявляються у способі вчинення злочину; в) методики вивчення особи учасників процесу слідчим і судом, тобто методів і правил вивчення особи з практичною метою кримінального судочинства [2, с. 82].

Утім, Н.Т. Ведерніков вважає, що при розробленні криміналістичної характеристики особи злочинця досить важко виділити інформацію, що має суто криміналістичне значення, оскільки особа – єдине цілісне явище, усі сторони якого взаємопов'язані та взаємообумовлені [3, с. 76]. Відповідно, характеристика особи, яка вчиняє злочин, як складова криміналістичної характеристики, хоча і включає до себе згадані вище відомості, у головному зосереджується на визначенні біологічних, психологічних і соціальних властивостей, ознак, які беруть участь у процесі детермінації механізму злочину, зумовлюють особливості його відбивних можливостей та процесу слідоутворення і разом з тим відчують на собі й відображають вплив інших осіб, предметів і процесів, що взаємодіють з ними [4, с. 200]. Така обставина визначає взаємозв'язок правових наук, оскільки криміналістика черпає дані про особу злочинця переважно з кримінології, кримінального права, психології, фізіології та забезпечує суміжні галузі знань своїми науковими рекомендаціями, що відображають специфіку деяких сторін особи злочинця в межах вчинення злочину, способу слідоутворення [5, с. 69].

На базі цих положень у надрах криміналістичної науки сформовано вчення про особу, яка вчиняє злочин. Як зазначаються - для вітчизняної криміналістики починаючи з 1960-х років характерна глибока розробка загальнотеоретичних і методологічних питань науки, вона збагачується завдяки зверненню до соціології, психології, прогностики, теорії ймовірностей, математики, логіки, кібернетики, інформатики, моделювання, інших передових напрямів наукової думки. На основі загальної теорії сформувалися нові напрями дослідження особи злочинця – вчення про навички (Г.А. Самойлов), вчення про способи вчинення злочинів і приховування слідів (Г.Г. Зуйков, І.М. Лузгін, В.П. Лавров), криміналістичну характеристику злочину (Р.С. Белкін, В.А. Образцов, М.О. Селіванов, М.М. Яблоков) та інші. У криміналістичній методиці були сформульовані концептуальні основи цього розділу науки (О.М. Колісніченко, І.М. Возгрін, В.А. Образцов), продовжилась розробка проблем особи обвинуваченого і потерпілого в процесі розслідування (Ф.В. Глазирін, П.П. Цветков, В.В. Вандишев та ін.) тощо [6, с. 251].

Як зазначав П. С. Матишевський, поняття «особа злочинця» охоплює широке коло соціально значущих властивостей (ознак) особи (соціально-демографічні, морально-психологічні, психофізичні), тобто комплекс його ознак: особисті властивості, його зв'язки й стосунки з іншими людьми, його моральний і духовний світ, індивідуальні особливості, його життєві установки [7, с. 35].

М.А. Лушечкіна до криміналістичного вивчення особистості включає встановлення криміналістично значимої інформації про злочинця, жертву злочину, про обвинуваченого, про потерпілого та інших учасників процесу розслідування. Подібна інформація повинна містити дані про притаманні їм анатомічні, біологічні, психологічні та соціальні якості, які необхідні для

ідентифікації особистості, вирішення тактичних задач та з'ясування фактичних обставин картини злочину у процесі його розкриття та розслідування, а також для використання отриманої інформації у криміналістичній профілактиці [8, с. 44].

У той же час, В.Ю. Шепітько під особою злочинця розуміє сукупність психологічних властивостей, характерних для осіб, що вчиняють злочини [9, с. 155]. На думку ж М.А. Селіванова, характеристика особи злочинця включає дані про власні властивості злочинця та відносини: а) соціальні – соціальний стан, освіта, національність, сімейний стан, професія і т.д.; б) психологічні – світогляд (світосприйняття), переконання, знання, навички, звички, емоції, почуття, темперамент і т.д.; в) біологічні – стать, вік, особливі прикмети, фізичні дані: сила, зріст, вага та деякі інші [10, с. 132].

Резюмуючи викладене, слід відмітити наявне спільне ядро уявлень про особу злочинця та певні розбіжності у деталях. Але, як би воно не виглядало, але слід погодитись з тезою, що дані про особу злочинця є невід'ємною складовою частиною криміналістичної характеристики злочинів [11, с. 93].

В інструментальному значенні, дослідники визнають, що основним завданням криміналістичного встановлення особи є використання інформації для розробки тактики слідства [12, с. 28] чи для розробки методик розслідування злочинів [13, с. 160].

Важливе значення для криміналістичного вчення про особу злочинця має з'ясування структури. Це необхідно, передусім, для визначення кола обставин, що характеризують особу злочинця, котрі мають кримінально-правове, кримінально-процесуальне, виправно-трудове і кримінологічне значення, тому підлягають з'ясуванню під час розслідування та судового розгляду кримінальної справи, а також у процесі виконання покарання.

Методичне значення криміналістичного вивчення особистості злочинця полягає в отриманні необхідних даних задля успішного розкриття злочину, вибору та застосування найбільш ефективних тактичних прийомів, вчинення на злочинця потрібного виховного впливу [14, с. 73]. Крім того, без урахування особистості не можна обрати правильну тактику проведення окремих слідчих дій. Вказівки на особу ймовірного злочинця – це дані, які криміналістика черпає з кримінологічної характеристики злочину [15, с. 689]. Наведене демонструє необхідність з'ясування ознак особи злочинця у комплексі.

Основним методом одержання інформації про ознаки осіб, що вчинили надання, пропозицію чи обіцянку неправомірної вигоди було обрано аналіз судової практики. Аналіз виконувався за такими ознаками. Джерелом даних виступив Єдиний державний реєстр судових рішень, де, через запит у запропонованій стандартній формі, була сформована відбірка вироків судів України за категорією «злочини у сфері службової діяльності» за період з 11.11.2015 р. (моменту набуття чинності чинної редакції ст. 369 КК) по 01.05.2017 р. (момент завершення першого етапу здійснення аналізу). З числа усіх відібраних вироків з вказаної категорії були відібрані вирoki, де у формулі кваліфікації була присутня вказівка на ст. 369 КК, як таку, так й у поєднанні з вказівками на стадії вчинення умисного злочину та

співучасть. Усього у базі Єдиного державного реєстру судових рішень було виявлено 150 позицій, які б містили дані із завданими параметрами тобто про вироки по справах з обвинувачення у вчиненні злочинів передбачених ст. 369 КК.

Для з'ясування цільових ознак при вивченні судових вироків фіксувалися такі позиції: громадянство, стать, сімейний стан, освіта, наявність судимості, наявність спеціального рецидиву, належність до суб'єктів корупційних злочинів.

Так, вивчаючи виявлену вибірку за параметром «громадянство» було виявлене наступне:

Громадян України – 131. Громадян інших країн – 19, зокрема: Республіки Азербайджан – 3; Республіки Вірменія – 3; Республіки Грузія – 2; Республіки Киргизстан – 1; Республіки Молдова – 2; Республіки Таджикистан – 1; Російської Федерації – 4; Турецької республіки – 1, Осіб з подвійним громадянством (Російської Федерації + Республіки Молдова) – 1. Осіб без громадянства (апатридів) – 0.

Аналіз вибірки судових вироків за параметром «громадянство особи, щодо якої винесено вирок» дає підстави визначити, що типовим показником особи, яка була під судом за надання, пропозицію чи обіцянку неправомірної вигоди є – громадянин України.

Також, вивчення матеріалів вибірки (вироків) дозволяє констатувати, що параметр «громадянство» не впливає на обставини та механізм вчинення таких злочинів, як надання, пропозиція чи обіцянка неправомірної вигоди.

На підтвердження такого висновку доцільно проілюструвати фактами вироків. Так, за вирокіом № 514/918/16-к Селидівського міського суду Донецької області від 26.04.2016 р. засуджено ОСОБА_1, який народився ІНФОРМАЦІЯ_1 в м. Комрат, Республіка Молдова, молдаванина, громадянина Республіки Молдова, одруженого, не працюючого, проживаючого за адресою: АДРЕСА_1, раніш не судимого, за вчинення злочину за таких обставин:

07 квітня 2016 року, приблизно о 14 годині 35 хвилин, ОСОБА_1, знаходячись біля службового приміщення Державної Прикордонної служби України КП «Сerpнeвe» ВПС «Підгірнe», маючи намір перетнути державний кордон на легковому автомобілі марки «Ровер 416», державний реєстраційний номер НОМЕР_1, з метою уникнення передбаченої законом адміністративної відповідальності за порушення вимог п. 2.2. Порядку, надав працівнику ДПС України ОСОБА_3, закордонний паспорт серії НОМЕР_2, виданий 09 січня 2008 року ОО Кишинів, в якому знаходились грошові кошти, дві купюри номіналом по 100,00 гривень, загальною сумою 200,00 гривень, за не складання, щодо нього відповідного протоколу про адміністративне правопорушення, від яких останній відмовився [16].

Близьким за параметрами є вирок 154/738/17-к Володимир-Волинського міського суду Волинської області від 10.03.2017 винесений відносно ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженця м. Жмеринки Вінницької області, громадянина України, освіта вища, працюючого інженером ПАТ «Укртранс-нафт», одруженого, проживаючого за адресою: АДРЕСА_1, раніше не судимого за вчинення злочину за таких обставин:

15 лютого 2017 року, близько 00:20 години, ОСОБА_2, перебуваючи на території міжнародного пункту пропуску через державний кордон України для автомобільного сполучення «Устилуг - Зосін», що в м. Устилуг, Володимир-Волинського району, Волинської області, надав інспектору прикордонної служби 1-ї категорії ВПС «Пархоменкове» Львівського прикордонного загону, ОСОБА_3, яка виконувала службові обов'язки в прикордонному наряді «Перевірка документів», неправомірну вигоду в розмірі 200 гривень, однією банкнотою серії ЄА3897540, поклавши їх у свій закордонний паспорт, за надання їм можливості повернення на територію України без проходження паспортного контролю та без здійснення виїзду в Республіку Польща, тобто в супереч установленим правилами перетинання державного кордону громадянами України [17].

Вивчаючи виявлену вибірку за параметром «**стать**» було виявлене наступне:

Жінок – 19; Чоловіків – 131; Трансвеститів, трансгендерів тощо – 0.

Аналіз вибірки судових вироків за параметром «стать особи, щодо якої винесено вирок» дає підстави визначити, що типовим покажчиком особи, яка була під судом за надання, пропозицію чи обіцянку неправомірної вигоди є – особа чоловічої статі.

Також, вивчення матеріалів вибірки (вироків) дозволяє констатувати, що параметр «**стать**» не впливає на обставини та механізм вчинення таких злочинів, як надання, пропозиція чи обіцянка неправомірної вигоди.

На підтвердження такого висновку доцільно проілюструвати фактами вироків. Так, за вирокіом Новопсковського районного суду Луганської області № 420/1812/16-к від 05.09.2016 зі звинувачення ОСОБА_2, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженки м. Сєвєродонецьк Луганської області, громадянки України, маючої вищу освіту, раніше не судимої, не працюючої, не заміжньої, маючої на утриманні неповнолітню доньку ОСОБА_3 ІНФОРМАЦІЯ_3, зареєстрованої та проживаючої за адресою: АДРЕСА_1 у вчиненні надання неправомірної вигоди за наступних обставин:

20.05.2016 р., приблизно о 19 годині 00 хвилин ОСОБА_2, на рейсовому автобусі сполучення «Донецьк-Москва», прибула до ППР через державний кордон України «Танюшівка», який розташований за адресою: Луганська область, Новопсковський район, с. Танюшівка.

Під час перевірки документів пасажирів у рейсовому автобусі сполученням «Донецьк-Москва» військовослужбовцем прикордонної служби ОСОБА_5 у ОСОБА_2 було виявлено невідповідність у документах необхідних для перетину державного кордону України її неповнолітньою донькою, про що доповів старшому зміні прикордонних нарядів у пункті пропуску через державний кордон ОСОБА_6 Після цього, ОСОБА_6 надав команду військово-службовцю прикордонної служби ОСОБА_7 запросити ОСОБА_2 до службового кабінету перевірки громадян з метою з'ясування наявності повного пакету документів для виїзду її неповнолітньої дитини за кордон. Під час бесіди з ОСОБА_2 у вказаному приміщенні було встановлено відсутність необхідного пакету документів для перетину державного кордону України неповнолітньою особою, а саме відсутня нотаріальна згода від батька неповнолітньої - гр. ОСОБА_8, про що повідомлено останній.

На підставі зазначених фактів працівниками ППр «Танюшівка» було прийнято «Рішення про відмову в перетинанні державного кордону України громадянину України, який не досяг 16-річного віку», а саме, доньки ОСОБА_2 - ОСОБА_3

Після зазначених подій у ОСОБА_2, виник злочинний умисел, спрямований на пропозицію та надання неправомірної вигоди службовій особі, з метою схилити її до прийняття незаконного рішення про перетин державного кордону її дитиною без належних правових підстав.

В подальшому, приблизно о 19 годині 50 хвилин, ОСОБА_2, яка перебувала у приміщенні кімнати перевірки громадян ППр «Танюшівка», реалізуючи свій злочинний умисел, підійшла до старшого прикордонних нарядів у пункті пропуску через державний кордон - інспектора прикордонної служби старшого прапорщика ОСОБА_6 та попросила останнього надати можливість безперешкодно перетнути державний кордон її доньці ОСОБА_3 через ППр «Танюшівка». При цьому ОСОБА_2 усвідомлюючи, що передає незаконну винагороду саме як неправомірну вигоду службовій особі за вчинення останньою неправомірних дій з використанням наданого їй службового становища, дістала із своєї жіночої сумки гаманець, з якого вийняла грошові кошти в сумі 1000 гривень України (купюрами у кількості п'яти штук номіналом 200 гривень кожна) та поклала їх на стіл у службовому приміщенні кімнати перевірки громадян, тим самим надала службовій особі неправомірну вигоду [18].

Вивчаючи виявлену вибірку за параметром «сімейне становище» було виявлене наступне:

Не достатньо даних для визначення – 47; Одружених – 65; Вдових – 2; Розлучених – 9; Не одружених – 27;

Аналіз вибірки судових вироків за параметром «сімейне становище особи, щодо якої винесено вирок» дає підстави визначити, що типовим покажчиком особи, яка була під судом за надання, пропозицію чи обіцянку неправомірної вигоди є – одружена особа.

Також, вивчення матеріалів вибірки (вироків) дозволяє констатувати, що параметр «сімейне становище» не впливає на обставини та механізм вчинення таких злочинів, як надання, пропозиція чи обіцянка неправомірної вигоди.

На підтвердження такого висновку доцільно проілюструвати фабулами вироків. Так, за вироком № 308/841/17 від 16.02.2017 року Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області було засуджено ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженця ІНФОРМАЦІЯ_2, українця, громадянина України, зареєстрованого за адресою ІНФОРМАЦІЯ_3 та проживаючого за адресою: с. Середнє Ужгородського району, вул. Фізкультурна, 14, одруженого, маючого середньо-спеціальну освіту, не працюючого, раніше не судимого за вчинення надання неправомірної вигоди за наступних обставин:

ОСОБА_1, перебуваючи діючи умисно, усвідомлюючи значення своїх дій, з метою порушення встановленого порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю передбаченого ст. 374 Митного кодексу України, ухилення від митного оформлення товару у вигляді 87 кілограмів прального порошку, при допустимій нормі 50 кілограм, зі сплатою необхідних митних платежів, передбачених зако-

нодавством України, 22 жовтня 2016 року о 09.35 годині, перебуваючи в зоні митного контролю на ділянці «Візд» митного посту «Тиса» Закарпатської митниці ДФС, що за адресою с. Соломоново, Ужгородського району, Закарпатської області, під час перевірки документів і багажу надав старшому державному інспектору відділу митного оформлення №4 митного посту «Тиса» Закарпатської митниці Державної фіскальної служби ОСОБА_3 пропозицію про передачу йому неправомірної вигоди та надав останньому неправомірну вигоду у розмірі 2 000 гривень, а саме 4 купюри номіналом по 500 гривень кожна, серії та номер МГ 2734888, ЛЗ 1297579, ЗГ 4007797, УИ 0622434, за використання останнім свого службового становища, з метою безперешкодного перетинання державного кордону без складання відповідних документів про порушення Митного кодексу України ОСОБА_1, так як він здійснив перевищення допустимої норми, щодо перевезення товару на 37 кілограм, без митного оформлення зі сплатою необхідних митних платежів [19].

Як можливо пересвідчитись з наступного вироку обставини злочину, вчиненого не одруженою особою не мають істотних розбіжностей з обставинами відображеними у попередньому вироку.

Так, вироком Березнівського районного суду Рівненської області від 27.12.2016 року № 418/217/17 засуджено за надання неправомірної вигоди ОСОБА_2, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженця м. Луганськ, Луганської області, українця, громадянина України, який має середньо-спеціальну освіту, в силу ст. 89 КК України не судимому, зареєстрованого за адресою: АДРЕСА_1 за таких обставин:

30 вересня 2016 року близько 17 годині 10 хвилин, в м. Березно по вул. Теклівській, будучи зупиненим працівниками Березнівського ВП Сарненського ВП ГУНП в Рівненській області, з метою уникнення від передбаченої законом адміністративної відповідальності, діючи умисно, запропонував працівникам поліції ОСОБА_3 та ОСОБА_4, якими було виявлено факт вчинення ОСОБА_1 адміністративних правопорушень, передбачених ч.1 ст.130, ч.5 ст.121 ч.1 ст.126 КУпАП та після роз'яснення інспекторами вимог статей про вчиненні ним адміністративних правопорушень, неправомірну вигоду, а саме грошові кошти в сумі 200 (двісті) доларів США, за невчинення дій, з використанням наданої їм влади та службового становища, щодо притягнення останнього до адміністративної відповідальності [20].

Вивчаючи виявлену вибірку за параметром «освіта» було виявлене наступне:

Вищу освіту мали – 51, з яких 36 вказаних та 15 хоча і не вказано, але за посадою, має бути вища освіта; Незакінчена вища – 1; Середня – 19; Незакінчена середня – 1; Середня спеціальна – 13; Середня технічна – 4; Професійно технічна – 2; Не має освіти – 1; Не достатньо даних для визначення – 59;

Аналіз вибірки судових вироків за параметром «освіта особи, щодо якої винесено вирок» дає підстави визначити, що типовим покажчиком особи, яка була під судом за надання, пропозицію чи обіцянку неправомірної вигоди є – особа з вищою освітою.

Також, вивчення матеріалів вибірки (вироків) дозволяє констатувати, що параметр «освіта» **може впливати** на обставини та механізм вчи-

нення таких злочинів, як надання, пропозиція чи обіцянка неправомірної вигоди.

На підтвердження такого висновку доцільно проілюструвати фактами вироки. Так, за вироком № 286/1394/16-к від 08.07.2016 року Овруцького районного суду Житомирської області ОСОБА_2, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженця с. Сороки, Р.Молдова, жителя АДРЕСА_1, цигана, громадянина РФ та Р.Молдова, **без освіти**, одруженого, не працюючого, раніше не судимого засудженого за вчинення надання неправомірної вигоди за наступних обставин:

Близько 3 години 50 хвилин 2 червня 2016 року в селі Рудня Овруцького району, на міжнародному автомобільному пункті пропуску «Виступовичі» громадянин Російської Федерації ОСОБА_2, перебуваючи в службовому кабінеті старшого прикордонних нарядів пункту пропуску для автомобільного сполучення «Виступовичі», розуміючи про усвідомлення службовою особою та їм особисто своїх неправомірних дій, шляхом відкритого демонстративного поміщення до пред'явленого для перевірки особистого паспорту грошових коштів, надав начальникові першого відділення інспекторів прикордонної служби «Овруч» Житомирського прикордонного загону Північного регіонального управління старшому лейтенантові Кульчицькому Віктору Михайловичу неправомірну вигоду в сумі 2000 російських рублів, що згідно курсу Національного Банку України станом на 02.06.2016 становить 752 грн., за безперешкодне перетинання Державного кордону України без дотримання передбачених ст. 8 Закону України «Про прикордонний контроль» вимог, а саме без надання відомостей щодо мети запланованого перебування в Україні, тим самим надав неправомірну вигоду службовій особі за вчинення в його інтересах дій з використанням службового становища [21].

Не вдалося виявити суттєвих розбіжностей у механізмі та обставинах вчинення деяких аналізованих злочинів вчинюваних особами з вищою освітою, що доцільно проілюструвати вироком Здолбунівського районного суду Рівненської області № 562/757/17 від 23.03.2017 року, яким було засуджено ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженця с.Здовбиця, Здолбунівського району, Рівненської області, українця, громадянина України, одруженого, з вищою освітою, зареєстрованого та проживаючого за адресою: АДРЕСА_1, раніше не судимого, який вчинив злочин за наступних обставин:

06 лютого 2017 року близько 16 години 40 хвилин ОСОБА_1 перебуваючи в службовому кабінеті № 7 Здолбунівського відділення поліції Острозького відділу поліції Головного управління Національної поліції в Рівненській області, який розташований за адресою м. Здолбунів, вул. Пушкіна, 41, Рівненської області, діючи умисно, з метою уникнення кримінальної відповідальності, передбаченої ч.1 ст.309 КК України, а також з метою повернення вилученого автомобіля марки «Mazda», моделі «323», реєстраційний номер НОМЕР_1, запропонував начальнику сектору реагування патрульної поліції № 3 Здолбунівського відділення поліції Острозького відділу поліції Головного управління Національної поліції в Рівненській області капітану поліції Миронюку С.М., який є службовою особою органів Національної поліції України, неправомірну вигоду у вигляді грошових коштів в сумі 1500 грн.

Продовжуючи свою злочинну діяльність, яка охоплюється єдиним умислом, 08.02.2017 року о 12 годині 20 хвилин ОСОБА_1, усвідомлюючи протиправність своїх дій, перебуваючи в службовому кабінеті № 7 адміністративної будівлі Здолбунівського відділення поліції Острозького відділу поліції Головного управління Національної поліції в Рівненській області, який розташований за адресою м. Здолбунів, вул. Пушкіна, 41, Рівненської області, переслідуючи намір уникнути кримінальної відповідальності передбаченої ч.1 ст.309 КК України та повернення вилученого 06.02.2017 року автомобіля марки «Mazda», моделі «323», реєстраційний номер НОМЕР_1, надав начальнику сектору реагування патрульної поліції № 3 Здолбунівського відділення поліції Острозького відділу поліції Головного управління Національної поліції в Рівненській області капітану поліції Миронюку С.М., який є службовою особою органів Національної поліції України, неправомірну вигоду у вигляді грошових коштів в сумі 1497 грн. [22].

Проте, істотні розбіжності присутні у вироку Київського районного суду м. Харкова № 640/13545/16-к від 07.11.2016 року, яким було засуджено ОСОБА_2, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженця м. Харкова, українця, громадянина України, з вищою освітою, раніше не судимого, працюючого директором ТОВ «Екоенергосклад», зареєстрованого та мешкаючого за адресою: АДРЕСА_1, за вчинення надання неправомірної вигоди за наступних обставин:

02.06.2016 року близько о 12.30 годин ОСОБА_2 реалізуючи свій злочинний умисел, спрямований на надання неправомірної вигоди, знаходячись на подвір'ї квартирно-експлуатаційного відділу АДРЕСА_2, надав ОСОБА_4 у якості неправомірної вигоди грошові кошти у сумі 10 000 гривень за затвердження бухгалтерських документів для оплати деревини необробленої у кількості 132 складометрів на загальну суму 92 136 грн., яка не відповідає вимогам якості, визначеним у специфікації договору [23].

Вивчаючи виявлену вибірку за параметром «професія/посада» було виявлене наступне:

Не достатньо даних для визначення – 26. Пенсіонерів – 9. Працюючих – 73, з них: адвокатів – 7; співробітників НПУ – 6; приватних підприємців – 4; водіїв – 4; співробітників ДПСУ – 4; суддя – 1; співробітник МВС – 1; не працюючих – 42.

Отже, аналіз вибірки судових вироків за параметром «професія чи посада особи, щодо якої винесено вирок» дає підстави визначити, що типовим показником особи, яка була під судом за надання, пропозицію чи обіцянку неправомірної вигоди є – особа, яка не працює.

Також, вивчення матеріалів вибірки (вироків) дозволяє констатувати, що параметр «професія чи посада особи, щодо якої винесено вирок» має істотний вплив на обставини та механізм вчинення таких злочинів. Так, особи, професійна діяльність яких пов'язана з діяльністю органів державного правозастосування (співробітники цих органів та адвокати) засуджувалися не за особисте надання неправомірної вигоди, а за підбурення інших осіб до надання неправомірної вигоди третій особі з метою наступного привласнення грошових коштів. Наприклад, усі адвокати засуджені за вчинення злочину саме з таким механізмом. Проілюструвати це доцільно вироком Шевченківського районного суду м. Чернівців № 727/5252/15-к від 09.07.2016 року відносно ОСОБА_4:

В березні 2015 року адвокат ОСОБА_4 повідомив ОСОБА_5, яка є матір'ю ОСОБА_6, що для того, щоб її син не був засуджений до позбавлення волі реально, необхідно, щоб сторона обвинувачення орієнтувала суд на призначення покарання з застосуванням статті 75 КК України, тобто на звільнення від відбування покарання з випробуванням, а для такого позитивного вирішення питання необхідно передати через нього, як адвоката, заступнику прокурора Чернівецької області ОСОБА_7 та судді Путильського районного суду Чернівецької області ОСОБА_13, який розглядав це кримінальне провадження, неправомірну вигоду в сумі 2000 доларів США, тим самим дав зрозуміти ОСОБА_5, що в разі ненадання такої суми її син буде засуджений до реального позбавлення волі. При цьому ОСОБА_4 усвідомлював, що ОСОБА_5 та ОСОБА_6 через те, що він є адвокатом, сприймають його як особу, яка за специфікою своєї діяльності, близько знайома з працівниками прокуратури та суду і, як наслідок, вважали його пропозицію надати неправомірну вигоду судді та прокурору реальною та такою, яка спрямована на вчинення дій на користь ОСОБА_6. Такими своїми висловлюваннями ОСОБА_4 ставив на меті сформувати у ОСОБА_5 та її сина уявлення про те, що питання застосування норм кримінального законодавства, які є бажаними для обвинуваченого, вирішуються виключно через надання неправомірної вигоди судді та стороні обвинувачення - прокурору.

ОСОБА_5 і ОСОБА_6, побоюючись, що в разі ненадання неправомірної вигоди заступнику прокурора Чернівецької області та судді сторона обвинувачення буде орієнтувати суд на призначення йому виключно міри покарання у вигляді позбавлення волі, що, як наслідок, призведе до постановлення судом вироку без застосування положень статті 75 КК України, погодились надати таку неправомірну вигоду заступнику прокурора Чернівецької області та судді. Цим самим ОСОБА_4 підбурив свого підзахисного ОСОБА_6 та його матір ОСОБА_5 до надання неправомірної вигоди службовим особам - прокурору та судді, які займають відповідальне становище, за вчинення ними дій з використанням наданих їм влади та службового становища в його інтересах як обвинуваченого в кримінальному провадженні [24].

Вивчаючи виявлену вибірку за параметром «наявність судимості» було виявлене наступне: має судимість за корупційний злочин – 0; має судимість – 3; не має судимості у силу ст. 89 КК – 5; не має судимості – 142.

Аналіз вибірки судових вироків за параметром «наявність судимості» дає підстави визначити, що типовим показчиком особи, яка була під судом за надання, пропозицію чи обіцянку неправомірної вигоди є – особа, яка не працює.

Також, вивчення матеріалів вибірки (вироків) дозволяє констатувати, що параметр «наявність судимості» не впливає на обставини та механізм вчинення таких злочинів, як надання, пропозиція чи обіцянка неправомірної вигоди.

На підтвердження такого висновку доцільно проілюструвати фактами вироків. Так, за вироком Міловського районного суду Луганської області № 418/217/17 від 29.03.2017 року було засуджено ОСОБА_2, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженця м. Луганськ, Луганської області, українця, громадянина України, який має середньо-спеціальну освіту, в силу ст. 89 КК України не

судимому, зареєстрованого за адресою: АДРЕСА_1 за вчинення надання неправомірної вигоди за наступних обставин:

14.03.2017 о 15 годині 30 хвилин дільничним офіцером поліції сектору превенції Міловського ВП ГУНП України в Луганській області старшим лейтенантом поліції ОСОБА_4 біля районного будинку культури за адресою: вул. Первомайська, 17, смт. Мілове, Міловського району Луганської області, було затримано ОСОБА_2, який розпивав алкогольне пиво. Після чого ОСОБА_2 було доставлено до Міловського ВП ГУНП України в Луганській області для складання адміністративного протоколу за ч. 2 ст. 178 КУпАП.

14.03.2017, приблизно о 15 годині 50 хвилин, у службовому кабінеті №12 Міловського ВП ГУНП України в Луганській області, що розташований за адресою: смт. Мілове, пров. Партизанський, 3, Міловського району Луганської області, дільничний офіцер поліції сектору превенції Міловського ВП ГУНП старший лейтенант поліції ОСОБА_4 повідомив ОСОБА_2 про те, що на нього буде складено адміністративний протокол за ч.2 ст.178 КУпАП, у зв'язку з тим, що 01.11.2016 року на нього вже було складено адміністративний протокол за ч.1 ст.178 КУпАП. Після чого, ОСОБА_2, маючи умисел на надання неправомірної вигоди службовій особі, з метою уникнення притягнення до адміністративної відповідальності, усвідомлюючи свої протиправні дії, під час спілкування з дільничним офіцером поліції сектору превенції Міловського ВП ГУНП ОСОБА_4, запропонував останньому неправомірну вигоду у сумі 1050 гривень та поклав грошові кошти на вказану суму на стіл перед ОСОБА_4 [25].

Висновки. Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що у відповідний період, типова особа, яка вчинює надання, пропозицію чи обіцянку неправомірної вигоди характеризується сукупністю таких властивостей – громадянин України, чоловічої статі, одружений, з вищою освітою, який не працює та раніше не засуджений.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пчелина О. В. Криминалистическая характеристика преступлений в системе криминалистических знаний. *Leges et Viae*. 2015. № 1/2 (277). С. 106-110.
2. Белкин Р. С. Курс криминалистики : в 3 т. – Т. 2: Частные криминалистические теории. – М. : Юрист, 1997. – 464 с.
3. Ведерников Н. Т. Личность преступника как элемент криминалистической характеристики преступления. Криминалистическая характеристика преступлений : сборник научных трудов / Всесоюзный институт по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности. М., 1985. С. 76–79.
4. Лужецька О. Р. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики вимагання, пов'язаного із застосуванням насильства над потерпілим. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*, 2013. № 4. С. 196–201.
5. Экологические преступления: квалификация и методика расследования / [С.В. Гавриш, В. Г. Грузкова, А.Л. Дудников и др.]; под ред. проф. В.Е. Коноваловой, Г.А. Матусовского. Х.: Глобус, 1994. 226 с.

6. Калюга К. Історія походження криміналістичного поняття особи злочинця. *Підприємництво, господарство і право*, 2016. № 12. С. 244–253.
7. Матишевський П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : [підручник]. – К.: Юрінком Інтер, 2000. 272 с.
8. Лушечкина М.А. О направлениях, задачах и понятии криминалистического изучения личности // Вестн.Моск. ун-та: Сер. 11. Право. 1999. № 3. 128 с.
9. Шепітько В.Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) /За ред. В.Я. Тація. – Х.: Право, 2001. 560 с.
10. Селиванов Н.А. Советская криминалистика: система понятий. М., 1982. 152 с.
11. Солдатов Є.В. Особа злочинця як один зі структурних елементів криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з діяльністю підпільних лабораторій з виготовлення наркотичних засобів та психотропних речовин. *Право і безпека*, 2006. № 5. С. 90-94.
12. Поврезнюк Г.И. Криминалистические методы и средства установления личности в процессе расследования преступлений. М.: Юрлитинформ, 2005. 355 с.
13. Лапта С. П. Особа потерпілого та злочинця, як елемент криміналістичної характеристики умисних вбивств або заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони чи перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця/ С. П. Лапта, В. М. Гузей // С. 156-160.
14. Глазырин Ф. В. Личность обвиняемого и тактика следствия. Ленинский принцип неотвратимости наказания и задачи советской криминалистики. – Свердловск : Издво Свердл. юрид. ин-та, 1972. – С. 73.
15. Криминалистика : [учебник для вузов] / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин., Ю. Г. Корухов, Е. Р. Российская; под ред. заслуженного деятеля науки Российской Федерации, профессора Р. С. Белкина. М: Издательская группа НОРМА-ИНФРА. – М., 1999. С. 688–689.
16. Вирок № 514/918/16р - Селидівського міського суду Донецької області від 26.04.2016 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58191571>
17. Вирок 154/738/17-к Володимир-Волинського міського суду Волинської області від 10.03.2017 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65218674>
18. Вирок № 420/2054/16-к Новопсковського районного суду Луганської області від 27.10.2016 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61084583>
19. Вирок № 308/841/17 від 16.02.2017 року Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65570322>
20. Вирок № 418/217/17 Березнівського районного суду Рівненської області від 27.12.2016 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63746384>

21. Вирок № 286/1394/16-к від 08.07.2016 року Овруцького районного суду Житомирської області. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58191571>

22. Вирок Здолбунівського районного суду Рівненської області № 562/757/17 від 23.03.2017 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/6547821>

23. Вирок Київського районного суду м. Харкова № 640/13545/16-к від 07.11.2016 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61819616>

24. Вирок Шевченківського районного суду м. Чернівців № 727/5252/15-к від 09.07.2016 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58842587>.

25. Вирок Міловського районного суду Луганської області № 418/217/17 від 29.03.2017 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65606666>.

G. Goncharuk

FORENSIC CHARACTERISTICS OF THE PERSONALITY OF A PERSON WHO MAKES AN OFFER, PROMISE OR PROVISION OF AN UNLAWFUL BENEFIT

The urgency of the study to determine the characteristics of the person who offers, promises or provides illegal benefits and their relationship with the person who receives the offer, the promise of illegal benefit or illegal benefit of forming a forensic methodology of investigating the proposal, promise or illegal benefit 369 of the Criminal code of Ukraine is explained by the following considerations. Proposals, promises or misappropriations are considered "corruption crimes" and, accordingly, corruption in Ukraine is recognized as one of the significant threats to national security. The purpose of the article is to clarify the characteristics of the person who offers, promises or provides illegal benefits and their relationship with the person who receives the offer, the promise of illegal benefits or illegal benefits. It is emphasized that it is important for the forensic doctrine of the identity of the offender to clarify the structure. This is necessary, first of all, to determine the range of circumstances that characterize the identity of the offender, which have criminal-legal, criminal-procedural, correctional-labor and criminological significance, therefore subject to clarification during the investigation and trial of a criminal case. execution of punishment. The methodological significance of the forensic study of the identity of the offender is to obtain the necessary data for the successful detection of the crime, the selection and application of the most effective tactics, making the offender the necessary educational influence. In addition, without taking into account the individual can not choose the right tactics for individual investigative actions. Indications of the identity of the probable offender are the data that forensics draws from the criminological characteristics of the crime. The article is devoted to the characteristics of the personality of those who commit such corruption crimes as an offer, a promise or the provision of an unlawful benefit (provided for by Article 369 of the Criminal Code of Ukraine). Regulatory legal acts, forensic scientific literature are studied, as well as an analy-

sis of judicial practice. It is stated that the study conducted allows us to assert that in the relevant period, a typical person making an offer, promise or provision of an unlawful benefit is characterized by a combination of such properties - a citizen of Ukraine, male, married, with higher education, does not work and has no previous convictions.

Keywords: *personality, corruption, forensic characteristics, forensic techniques.*